

ספר

נאמר מימים

פרשת עקב

מאת

הרב הגאון החסיד

ר' אברהם יוסף פסח (פסחוביץ)

זצ"ל

יו"ל ע"י נכדי המחבר

(א) והי' עקב תשמעון וגו', צמד"ר^א פרשה זו (דברים רבה א' ג'), הלכה אדם מישראל שיש לו מנורה שיש לו מנורה ששבת חייב חטאת, ומשום מה מחיב, אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן המרכיב את המנורה בשבת כאדם שבונה בשבת, ומי שהוא בונה בשבת, חיב. אמר רבי יוסי בר' חנינא, אימתי שמרו ישראל את השבת כשם שראוי לה, תחלה כשנתנה להן באלוש, מנין, שנאמר (שמות טז, ל): וישבתו העם ביום השביעי, ואת סבור שמא לרעתך נתתי לך את השבת, לא נתתי לך אלא לטובתך, כיצד, אמר רבי חי' בר' אבא את מקדש את השבת במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ומהנה את נפשך, ואני נותן לך שכר, מנין (ישעיה נח, יג): וקראת לשבת ענג וגו', מה כתיב אחריו (ישעיה נח, יד): אז תתענג על ה' (תהלים לז, ד): ויתן לך משאלת לבך. אמרו לו ישראל ואימתי את נותן לנו שכר המצוות שאנו עושים, אמר להם הקדוש ברוך הוא מצוות שאתם עושים מפרותיהן אתם אוכלים עכשו, אבל שכן בעקב אני נותן לכם, מנין ממה שקרינו בענינו (דברים ז, יב): והיה עקב תשמעון:

שקרינו בענינו "והי' עקב תשמעון וגו', צמד"ר^א פרשה זו (דברים רבה א' ג'), הלכה אדם מישראל שיש לו מנורה שיש לו מנורה ששבת חייב חטאת, ומשום מה מחיב, אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן המרכיב את המנורה בשבת כאדם שבונה בשבת, ומי שהוא בונה בשבת, חיב. אמר רבי יוסי בר' חנינא, אימתי שמרו ישראל את השבת כשם שראוי לה, תחלה כשנתנה להן באלוש, מנין, שנאמר (שמות טז, ל): וישבתו העם ביום השביעי, ואת סבור שמא לרעתך נתתי לך את השבת, לא נתתי לך אלא לטובתך, כיצד, אמר רבי חי' בר' אבא את מקדש את השבת במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ומהנה את נפשך, ואני נותן לך שכר, מנין (ישעיה נח, יג): וקראת לשבת ענג וגו', מה כתיב אחריו (ישעיה נח, יד): אז תתענג על ה' (תהלים לז, ד): ויתן לך משאלת לבך. אמרו לו ישראל ואימתי את נותן לנו שכר המצוות שאנו עושים, אמר להם הקדוש ברוך הוא מצוות שאתם עושים מפרותיהן אתם אוכלים עכשו, אבל שכן בעקב אני נותן לכם, מנין ממה שקרינו בענינו (דברים ז, יב): והיה עקב תשמעון:

^א דברים רבה א' ג' הלכה אדם מישראל שיש לו מנורה שיש לו מנורה ששבת חייב חטאת, ומשום מה מחיב, אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן המרכיב את המנורה בשבת כאדם שבונה בשבת, ומי שהוא בונה בשבת, חיב. אמר רבי יוסי בר' חנינא, אימתי שמרו ישראל את השבת כשם שראוי לה, תחלה כשנתנה להן באלוש, מנין, שנאמר (שמות טז, ל): וישבתו העם ביום השביעי, ואת סבור שמא לרעתך נתתי לך את השבת, לא נתתי לך אלא לטובתך, כיצד, אמר רבי חי' בר' אבא את מקדש את השבת במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ומהנה את נפשך, ואני נותן לך שכר, מנין (ישעיה נח, יג): וקראת לשבת ענג וגו', מה כתיב אחריו (ישעיה נח, יד): אז תתענג על ה' (תהלים לז, ד): ויתן לך משאלת לבך. אמרו לו ישראל ואימתי את נותן לנו שכר המצוות שאנו עושים, אמר להם הקדוש ברוך הוא מצוות שאתם עושים מפרותיהן אתם אוכלים עכשו, אבל שכן בעקב אני נותן לכם, מנין ממה שקרינו בענינו (דברים ז, יב): והיה עקב תשמעון:

^ב שבת מ"ז. ולוי בר שמואל אשכחינהו לרבי אבא ולרב הונא בר חייא דהוו קיימי אפיתחא דבי רב הונא. אמר להו: מהו להחזיר מטה של טרסיים בשבת, אמרו ליה: שפיר דמי. אתא לקמיה דרב יהודה, אמר: הא רב ושמואל דאמרי תרווייהו: המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת: וברש"י שם ד"ה חייב חטאת: הוא תחלתו וגמרו ונמצא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש אב לכל גומרי מלאכה ולא משום בנין דאין בנין בכלים:

^ג שבת ק"ב: העושה נקב בלול של תרנגולים, רב אמר: משום בונה, ושמואל אמר: משום מכה בפטיש. עייל שופתא בקופינא דמרא, רב אמר: משום בונה, ושמואל אמר: משום מכה בפטיש. וצריכא, דאי אשמעינן קמייתא, בההיא קאמר רב, משום דדרך בנין בכך. אבל עושה נקב בלול של תרנגולים, דאין דרך בנין בכך, אימא מודה ליה לשמואל. ואי אשמעינן בהא, בהא קאמר רב, משום דדמי לבנין, דעבדיה לאוירא, אבל שופתא בקופינא דמרא דאין דרך בנין בכך, אימא מודה ליה לשמואל. ואי אשמעינן בהא, בהא קאמר שמואל, אבל בהנך תרתין, אימא מודה ליה לרב, צריכא: ובתוס' שם ד"ה האי מאן דעייל שופתא בקופינא רב

מדצרי המדרש כאן הוי לכאורה תיזנתא לרש"י ז"ל, דהא המדרש אמר צפירוש דהחיוז הוא משום צונה. עוד קשה דהמדרש שאל צתחלה מהו לטלטלה צצנת, משמע דהשאלה היתה משום איסור טלטול מוקלה, ומסיים המרכיז כו', דחייז משום צונה, ואין הרישא סיפא, וגם מרכיז מאן דכר שמי', ועיין צמפרשי המדרש.

ונעלנ"ד דהנה מצואר צדצרי רש"י ז"ל צצנת' ד' מ"צ ע"צ ד"ה כלי, דהטעם של המ"ד דסוצר דאסור לצטל כלי מהכנו, להושיצ כלי צמקום שלא יוכל עוד ליטלו, דהוי כקובע לו מקום, ומחצרו צטיט, ודמי למלאכה, וכלי זה משיפול צו השמן המוקלה יהא אסור לטלטלו עכ"ל, ועיין צתוס"ה שם ד' מ"ג ע"א ד"ה דמצטל, והגם דאיסור מוקלה הוא רק דרצנן, אצל מצואר צהרצה מקומות דע"י איסור דרצנן יכול לצוא לידי איסור דאורייתא, ועיין רש"י ז"ל ריש פסחים צודקין שלא

אמר חייב משום בונה: ואע"ג דקי"ל אין בנין. בכלים אור"י דהיינו דווקא בהחזרת בתי תריסין או במנורה של חוליות אבל בנין גמור מיחייב בכלים כמו בקרקע כדאמר' בס"פ כירה (לעיל שבת דף מז.) גבי מטה של טרסיים אם תקע חייב חטאת ומחזיר קני מנורה חייב חטאת וקרן עגולה ואין חילוק. בין כלים לקרקע. אלא במקום שאין חיזוק ואומנות דבכלי לא חשיב בנין ובקרקע חשיב בנין ובפ' בכל מערבין (עירובין דף לה.) גבי נתנו במגדל דמוקי לה רבה ורב יוסף במגדל של עץ דמ"ס כלי הוא ואין בנין בכלים ומ"ס אהל הוא התם מיירי במנעול וקטיר במיתנא כדמסיק אביי לבסוף ולא הוצרכו לפרש משום דפשיטא דבהכי איירי דבע"א יש סתירה ובנין בכלים וכן משמע מדמוקי אביי במנעול וקטיר במיתנא דהוי כמו חותמות שבכלים הא לאו הכי אסור ובריש סוגיא דפריך ואמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא אע"ג דסתם מגדל של עץ הוא דהוי כלי כדמוכח בכמה דוכתי מעיקרא הוה סבר דאיירי שאי אפשר לקחת העירוב אלא על ידי סתירה גמורה:

שבת מ"ב: מתני' אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן. ואם נתנו מבעוד יום, מותר, ואין נאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן: וברש"י שם ד"ה כלי תחת הנר: לקבל בו שמן המטפטף משום דשמן מוקצה הוא וקסבר אין כלי ניטל בשבת אלא לצורך דבר הניטל אי נמי קסבר אסור לבטל כלי מהיכנו להושיב כלי במקום שלא יוכל עוד ליטלו (משום) דהוי כקובע לו מקום ומחברו בטיט ודמי למלאכה וכלי זה משיפול בו השמן המוקצה יהא אסור לטלטלו:

שבת מ"ג. ד"ה דמבטל כלי מהיכנו: בפרק בתרא פירש בקונטרס דאסור משום דמתחזי כסותר וכאן פירש דחשיב כאלו מחברו שם בטיט:

פסחים ב. ד"ה בודקין: שלא יעבור עליו בבל יראה ובל ימצא: ובתוס' שם ד"ה מתני' אור לארבעה עשר בודקין את החמץ: פ"ה שלא לעבור עליו בבל יראה ובל ימצא וקשה לר"י כיון דצריך ביטול כדאמר בגמ' (דף ו:) הבודק צריך שיבטל ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול בעלמא החמירו חכמים לבדוק חמץ ולבערו שלא יבא לאכלו וכן משמע לקמן (פסחים דף י:) דבעי רבא ככר בשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל ואתי למיכליה: ובר"ן דף א. ד"ה בודקין את החמץ: פרש"י ז"ל כדי שלא יעבור בבל יראה ובל ימצא והקשו בתוספות דהא קיימא לן

יעבור על צ"י וצ"י, ותוס' הקשו
 שם הא צדיקה הוא רק דרצנן ועיין
 צר"ן שם, אכן י"ל שרש"י ז"ל סובר
 דמאחר דרצנן תקנו צדיקה שלא יבוא
 לאכלו, שוב מועיל הצדיקה שלא
 יעבור על צ"י וצ"י מדאורייתא, ועיין
 בהגהות מנפיה איתן' (סוכה י: ברש"י ד"ה שלוחי
 מצוה) ש"ס דפוס ווילנא צסוכה ד'
 דעוסק אפילו צמנא דרצנן פטור
 ממנא דאורייתא, וא"כ י"ל דכוונת
 המדרש כאן דחייב משום צונה,
 דמיירי לאחר שהרכיב קני מנורה,

דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי כדאיתא בגמרא וסוף סוף לא סגי בלא ביטול כדאמרי' בגמרא (דף ו ב)
 הבודק צריך שיבטל וכיון שכן הוא היכי אתיא בדיקה כדי שלא יעבור עליו בבל יראה ובל ימצא הא לא פטר
 נפשיה בלא ביטול ובביטול לחודיה סגי וי"ל דמדאורייתא בחד מינייהו סגי כלומר או בבדיקה או בביטול
 דבדיקה לחודה נמי מהניא כדאמרינן עלה בגמרא (ז ב) לאור הנר מנא לן ופשטינא ליה מקראי אלמא דבדיקה
 נמי מדאורייתא היא וכל שבדק מן התורה אינו צריך לבטל הלכך שפיר איכא למימר דבדיקה אתי כדי שלא
 יעבור עליו בבל יראה שמה שהצריכו חכמים בטול אחר הבדיקה אינו אלא מדבריהם שמא ימצא גלוסקא
 יפיפיה ודעתיה עלויה כדאיתא בגמרא (ו ב):

סוכה י: על רש"י ד"ה שלוחי מצוה אנן: להקביל פני ראש גולה כו'. וק"ל דאמאי מפטרי מסוכה
 דהיא מ"ע מה"ת מחמת חיוב דהקבלת פני רבו ברגל הא ז"א מ"ע מפורש מה"ת רק מקרא דד"ק ילפי' לה
 בפק דר"ה (ט"ז): ומדברי הר"ן בפ"ב דשבת מוכח דלא דחינן מ"ע דאורייתא אפי' בשב וא"ת משום קיום
 מצוה דרבנן, אלא דחינן מצוה דרבנן בשווא"ת מפני קיום מצוה דאורייתא, וביאר שם בגליון דאין כח בחכמים
 לעקור ד"ת בשווא"ת אלא היכא שאם לא נעקור ד"ת בשווא"ת יעקרו דברי חכמים בקום ועשה, אבל היכא
 דשניהם יעקרו בשווא"ת אמרי' עד שנעקור ד"ת בשווא"ת נעקור ד"ח בשווא"ת ע"כ. וכ"כ בפשיטות הפר"ח
 באו"ח ריש הל' מגילה דאם יש לפנינו מצוה דאורייתא ודרבנן וא"י לקיים שניהם נדחה דרבנן מפני
 דאורייתא, וכ"מ בירושלמי פ"א דכתובות. עוד קשה מדאמר לקמן (כ"ז): אהא דחייב אדם להקביל פ"ר ברגל,
 דהיינו דוקא דאתי ואזיל ביומי' לביתו לשמח, הא אי לא מצי למיזל ולמיתב ביומי' אינו חייב להקביל פ"ר
 משום מצות שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך, אלמא דאתי מצות שמחת הרגל ודחי למצות קבלת פ"ר
 ברגל, ודוחק לומר דה"ט משום שכתב בעל פמ"ג באו"ח סי' תרל"ד דאף מאן דפוסל נויי סוכה המופלגין ד'
 אינו אלא מדרבנן, והיינו שהשיבו ר"ח ורבה לר"נ דלאו משום דהדור משמעתיהו ישבו בהאי סוכה אלא
 משום שלא יתבטלו ממצות קבלת פ"ר ברגל לגמרי ישבו בסוכה פסולה מדרבנן דהם אמרו והם אמרו,
 דלישנא דאנן שלוחי מצוה אנן ופטורין מן הסוכה משמע דלגמרי פטורין מלישב כלל בסוכה קאמרי. אלא
 י"ל דשאני מצות שמחת הרגל דהחמירו בה ואמרו שלא תדחה מפני קבלת פ"ר ברגל אע"פ דגבי מצות סוכה
 אמרו שתדחה, משום דשמחת הרגל הוי מצוה דרבים טפי ממצות סוכה, דאע"ג דלכל ישראל נאמרה מיהו
 בעינן ישיבה לכל א' וא' ואין אחד יוצא בשל חבירו, אבל שמחת הרגל הוא מזכה רבים בשמחתו שמשמח
 אשתו וב"ב וכל הנלוים אליו. וכמ"ש הרמב"ם בהל' יו"ט, ומצוה דרבים כזו חמירא דמצינו דאף שהיא מדרבנן
 דחיא לדאורייתא כדאיתא בברכות (דף מ"ז), ומבואר הוא במ"א סי' צ'. וכן מצינו חומר במצוה דרבים כה"ג
 לענין דדחיא לל"ת אף שלא בעידנא דמיעקר לאו מקיים לעשה, כמ"ש המ"א סי' תמ"ו ע"ש. אך ק"ל דמשמע
 דהיו פטורים אף מלאכול בסוכה, וזה הוי קום ועשה כמ"ש בפמ"ג סי' תר"מ. ועי"ל דהכא ה"ט כיון דכבר
 התחילו בה בהלכות ה"ל עוסק כבר במצות קבלת פ"ר וקיי"ל דעוסק במצוה פטור מן המצוה, וילפינן לה
 לקמן (כה). מדכתיב גבי ק"ש ובלכתך בדרך, בלכת דידך הוא דמחייבת, הא דמצוה פטירת. וא"כ איכא למשמע
 דכל לכת דמצוה אפי' דרבנן פטור ממצוה של תורה דלאו לכת דידך הוא, וכה"ג מצינו בסנהדרין (דף ע)
 דיליף דאם אכל דבר עבירה דרבנן אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר איננו שומע בקולנו פרש"י לאפוקי
 האי דאף בקולו של מקום איננו שומע, אלמא דאפי' דרבנן ממעטינן מקולנו. והיינו משום דכל שהיא דרבנן
 לאו דקולנו דאבין ואמו הוא וה"נ דכוותה, ובחי' לסנהדרין שם הבאתי ראיות לזה. ועפ"ז א"ש מה שמנתקשה
 הצ"ח בברכות דאמאי סתמו הפוסקים וכתבו דחתן פטור, ולא חלקו בין קיים פ"ו או לאו, דאפשר דאם
 כבר קיים פ"ו לא הוי עוסק במצוה. ולפמ"ש הוי ודאי עוסק במצוה אף שקיים פ"ו, דמ"מ איכא מצוה לישא
 אשה עכ"פ מדרבנן כדאיתא ביבמות, ואף העוסק בדרבנן פטור משל תורה:

שם זה שמן המוקלה, וזוהי היא כזונה, דהוה כקובע לו מקום ומחצרו צטיט, כפירש"י ז"ל הנ"ל, ושפיר מתחיל המדרש לשאל מה לטלטלה משום מוקלה, והעלה דע"י איסור של שמן המוקלה, אשר שם צמורה, צאה עלי' איסור צנין.

ועיין בתוס' חולין ד' נ"ו ע"ב ד"ה איבעיא שכתבו צסוף דצריהם וז"ל דלא שייך לתלות היתר של מנורה בהיתר של נר, דמנורה שלא הדליקה זה באותה שבת, לא שייך לאסור משום מוקלה, אלא מטעם צנין, כדאמר התם דאית להו חידקי, וגזרינן אטו דחוליות, ונר שהדליקו זה באותה שבת, משום מוקלה כו' עכ"ל, והנה התוס' לשיטתייהו דסברו דהמרכיז קני מנורה חייב משום זונה, שפיר כתבו כן, אצל לרש"י ז"ל דאינו חייב משום זונה, עכ"פ י"ל דאם שם צהמנורה שמן

המוקלה, מודה דהחיוז הוא משום זונה, וזוהי יש ליישב הלשון של רש"י ז"ל שם בשבת ד' מ"ו ע"א דאיבעיא לן חדא הוראה היא, וה"ק הורה צמנורה להיתרא, כדרך שהי' ר' שמעון מתיר נר ישן כו', דקוצר רש"י ז"ל דהיכא דאזיל לה איסור מוקלה, כיון דקוצר כר' שמעון דמוקלה מותר, אמרי' דמותר צמנורה, משום דשז לא הוי איסור צנין, לשיטתו כנ"ל, והתוס' בחולין הנ"ל כתבו דפירושו של רש"י ז"ל מגומגם יעיי"ש, אצל לשיטת רש"י ז"ל בשבת ד' מ"ב ע"ב שכתבתי שפיר יש לקיים פרושו כנ"ל.

ומביא המדרש כאן ראי' מזה דכמה חמור המנות קלות, שאדם דש צעקציו, דהרי מכאן נראה דע"י איסור מוקלה, שהוא רק איסור דרצנן, יוכל אדם לבוא לידי איסור דאורייתא, איסור צנין, והוא אחד

¹¹ שבת מו: אמר רבי יהושע בן לוי: פעם אחת הלך רבי לדיוספרא, והורה במנורה כרבי שמעון בנר. איבעיא להו: הורה במנורה כרבי שמעון בנר, להיתרא, או דילמא: הורה במנורה לאיסורא, וכרבי שמעון בנר להיתרא. תיקו: וברש"י שם ד"ה איבעיא להו: חדא הוראה הואי והכי קאמר הורה במנורה להיתרא כדרך שהיה ר' שמעון מתיר בנר ישן או דילמא שתי הוראות הוה הורה במנורה לאיסור כדאמרן בדחידקי וגזרינן אטו חוליות וכר"ש הורה בנר להיתר:

מל"ט מלאכות, וע"ז מסיים המדרש שכתרו צעקב אני נותן לכם כו', "והי" עקב תשמעון", דהתוה"ק צאה להזוהיר את ישראל שיהיו נוהרין גם ממנוות קלות שאלם דש צעקביו, כפירש"י ז"ל בחומש, ואפילו על מנוות קלות, שכתרו צעקב כו'.

והנה שבת קודש הוא אות צין הקב"ה לישראל, שנאמר "ציני וצין בני ישראל, אות היא לעולם", דהנה אי' צוה"ק^ט (יתרו פח:) מה שבת שמה דקב"ה, א"כ ע"י שבת שהוא שמו של הקב"ה מתחזרין ומתיחדין ישראל לאציהם שצמים, וכמו שאי' (ילק"ש בראשית ב' ג') ישראל הוא בן זוג, ואי' צתוס' סנהדרין ד' ל"ז ע"צ (ד"ה מכנף הארץ) צסם תשובת הגאונים על פסוק (ישעיהו כ"ד ט"ז) "מכנף הארץ ומירות שמענו", דכתיב גבי חיות, "שש

כנפים לאחד", וכל כנף הוא אומר שירה אחת ציום, צששת ימי החול, וכשיגיע שבת, אומרים החיות לפני המקום, רצש"ע אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד, שאומר לפני שירה, שנאמר מכנף הארץ ומירות שמענו עכ"ל, וכוונתם על ישראל, והוא כנ"ל דע"י שבת קודש הוא יחוד קודשא צריך הוא ושכינתו ומתאחדין צרוח דאחד, ואומרים שירה, וכן מלינו עוד דדברי חז"ל^י (סוטה יז.) יו"ד צאיס, וה"א צאשה, זכו שכינה שרוי' ציניהם, הרי ג"כ שע"י השם הקדוש צ"ה וצ"ש מתיחדין האיש והאשה, וכן כתב אדמו"ר הקדוש צשפת חמת צפרשת ואתחנן דכמו שהשבת ניתן לישראל, והוא עדות שיש להם חלק צאחדות, ונקראו גוי אחד כו', וגם צזיווג איש

^ט זוה"ק יתרו פח: ובגיני כך כתיב, ביני ובין בני ישראל. ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא, יהבין ליה לבר נש נשמתא אחרא, נשמתא עלאה, נשמתא דכל שלימו בה, כדוגמא דעלמא דאתי. ובגיני כך אקרי שבת. מהו שבת. שמא דקודשא בריך הוא. שמא דאיהו שלים מכל סטרוי:

^י 'ילק"ש בראשית ב' ג' אמרה שבת לפני הקב"ה: רבונו של עולם, לכל יש בן זוג ולי אין בן זוג? אמר לה הקב"ה: ישראל יהיה בן זוגך. וכיון שעמדו ישראל על הר סיני, אמר להם הקב"ה: הוו זכורים לאותו דבר שאמרתי לשבת: כנסת ישראל היא בן זוגך, שנאמר: "זכור את יום השבת לקדשו":

^{י"א} סוטה יז. דריש ר"ע איש ואשה זכו שכינה ביניהן לא זכו אש אוכלתן: וברש"י שם ד"ה שכינה ביניהם: שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה:

יגרמו ח"ו לגרש את השכינה מצתייהם, כי אין אני והוא יכולין לדור כו', וקצרתי.

ואשה חתם זהם שמו ית' כו' יעיי"ש, חמנס נריכים ליזהר שלא יכניסו לאהליהם את היצר הרע לבל

שיודע, ואין צידו יראת חטא, אין צידו כלום, כל נגר שאין צידו ארגליא שלו, אינו נגר, למה שקפלויות של תורה ציראת חטא, אר"י כל מי שיודע תורה, ואינו עושה, מוטב לו שלא יצא לעולם, כו', ומצוה עוד בשבת" ד' ל"א ע"א, ואפ"ה (אם גם למדת את כל התורה) אי יראת ה' אוצרו, אין, אי לא לא, כו', א"ר יוחנן לא צרא הקצ"ה את עולמו אלא כדי שיראו מלפניו כו', ועוד כהנה מאמרים נמצאים בדברי חז"ל.

אכן י"ל דהנה אמרו חז"ל^(ע"ז ה.) צואו ונחזיק טובה לאבותינו כו', כי אם לא חטאו ישראל היו כמלאכים, "אני אמרתי אלהים אתם" כו', ומלאכים

(ב) ועתה ישראל מה ה"א שואל מעמד כי אם ליראה וגו', וזרש"י ז"ל אע"פ שעשיתם כל זאת עודנו רחמיו וחבתו עליכם, ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם כ"א ליראה וגו', רבותינו דרשו מכאן הכל צידי שמים חוץ מיראת שמים עכ"ל רש"י ז"ל.

ונראה מלשון "ועתה" לפי פירש"י ז"ל כי רק עתה שחטאתם, שואל הקצ"ה מעמנו את היראה, אבל אם לא חטאו ישראל, לא הי' הקצ"ה שואל מעמנו את היראה, ולכאורה הא אלקים עשה את האדם שירא מפניו, וזה תכלית צריחת האדם, ואיתא צמד"ר שמות פרשה מ' פיסקה א', א"ר הושעיא כל מי

^ב שבת לא. אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואפילו הכי, אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא: **ושם ע"ב** אמר רב יהודה, לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו, שנאמר: "והאלהים עשה שייראו מלפניו":

^ג ע"ז ה. אמר ר"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם שנאמר (תהלים פב, ו) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון וגו':

לא נלטו על היראה, רק מאליהם נתלצשו ציראת ה', כאמור עונים צאימה, ואומרים ציראה, וגו', ומאימת השכינה התצטלו המלאכים ממניחתם כמבואר בדברי חז"ל ובספרים הקדושים, ובשזיל שחטאו ישראל, בא מסך המזדיל צין ישראל לאציהם שבשמים, וירדו ממעלתם, ושכחו את היראה והאימה, אשר היינו צריכים לזעזע מעצמינו מאימת הקצ"ה, ואמרו חז"ל כי ע"י שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, "עושי דברו לשמוע בקול דברו", צרישא עושי, והדר לשמוע, כי המלאך נקרא בשזיל השליחות והציווי, ולאחר שעשה את השליחות, הוא אומר שירה כמבואר, והוא עומד הכן תמיד למלא את השליחות, הוא אומר שירה כמבואר,

והוא עומד הכן תמיד למלא את השליחות עוד קודם שנלטוהו, כמו שפירש"י ז"ל שם בשבת ד' פ"ח ע"א, וכמו כן היו ישראל במדריגתם במעמד הר סיני.

ואמרו חז"ל אצדתם נעשה, הזהרו בנשמע, פי' שאצדו ישראל את מדריגתם להיות מזדעזעין מאליהם מאימת הקצ"ה עוד קודם הציווי, כמו המלאכים, לפיכך נלטו עתה על היראה, "ליראה את ה' אלקיך", פי' שיתלצשו ציראת ה' ע"י התעוררות שלהם ע"י מנאות הקצ"ה, וזאת הכוונה של הגמ' הכל צידי שמים חוץ מיראת שמים, כי עתה אחר החטא, שואל הקצ"ה מעמנו את היראה ע"י התעוררות שלנו, ומנאות הקצ"ה שנוה צתורה על היראה (שוב ראיתי בשפת אמת⁷ עקב תרס"א) למרן ההקדוש זל"ה זי"ע

⁷ שפ"א עקב תרס"א בפרשת ועתה מה ה"א שואל כו' דאיתא בגמ' מי שיש בידו תורה ואין בידו יראת שמים דומה למי שנמסרו לו מפתחות פנימיות ומפתחות החיצוניות לא נמסרו בידו. והנה מרע"ה הוריד התורה לבנ"י והכין לפניהם שער הפנימי ולא נשאר בעבודת האדם רק מפתח החיצוניות לפתחו בכח היראה. והתורה היא מתנה בלבן של אדם כדאיתא במד' וארא. והיא בחי' הנשמה. ויראה היא תיקון הגוף להיות כלי לקבל הארת הנשמה. ואמר ועתה. כי קודם החטא הי' גם היראה מתנה כמ"ש למען תהי' יראתו ע"פ. ואחר החטא שנתלבשו בחומר צריכין למפתחו' החיצוניות. שמקודם היו כלם בענים כמ"ש אמרתי אלקים אתם. ובש"ק יש הארה מלוחות הראשונות. לכן אפי' ע"ה אימת שבת עליו ונפתח בו שער הפנימי הפונה קדים שהוא מוכן רק אחר פתיחת החיצוניות כמ"ש אשר צפנת ליראיך:

ועכ"ל, שפי' ג"כ ועתה, כי לאחר החטא, שואל את היראה ופי' לפי דרכו כי קודם החטא הי' גם היראה מתנה יעיי"ש דברים מתוקים).

ומוכן בזה דברי רבותינו ז"ל ברכות ד' ל"ג ע"ב ואמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כו', ופריך אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא כו', ותרנו אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא כו', ולכאורה הא משה אמר זאת לישראל, ואמר להם "מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה", ולישראל דבר גדול הוא היראה, ועיין במפרשים, אכן י"ל כי משרע"ה לא הי' לו נגיעה כלל בהחטא אפילו כחוט השערה, ועליו נאמר (דברים ל"ג א) "איש חלקים", חזיו איש וחזיו חלקים, כי עמד תמיד במדריגתו להיות כמלאך

(ג) והי' עקב תשמעון וגו', ופירש"י ז"ל אם המצוות הקלות שאדם דש בעקביו תשמעון ע"כ, ולכאורה אינו מוכן כאשר הקשו המפרשים, הא

חלקים, ולגבי משה שפיר אמר עליו הגמ' כי יראה הוא אצלו מילתא זוטרתא, כי לא הי' צריך כלל התעוררות ליראה, ומעצמו הי' לו יראת ה' כמו מלאך, ואמרו חז"ל כי איתפשטותא דמשה בכל דרא, וא"כ יש בכל דור נדיק אחד אשר נתלבש מעצמו ביראת ה', בלי התעוררות, כמו משרע"ה, וע"י שמצטל כ"א את עצמו לנדיק זה, ומתחבר אליו, גם לו יש חלק ביראה זו, ונקל לו לבוא עי"כ לעיקר יראת ה', ושפיר הזהיר משרע"ה את ישראל, ע"י שיראה היתה אצלו מילתא זוטרתא, אם ישראל יוכלו לצטל את עצמם אליו, יוכלו גם הם לבוא ליראה זו, ולכן אמר "מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה", וק"ל, והשי"ת ישים בלבנו אהבתו ויראתו, אמן!

מבואר באצות והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, ולגבי עצם קיום המצוות אין שום חילוק בין מצוה למצוה,

ומה שייך לומר המנוות הקלות
שאלם דש צעקציו.

אכן י"ל לפמ"ש למעלה בפרשה זו
דקודם החטא הי' נקל להם לישראל
היראה, והי' אללם מילתא זוטרתא
לירא את ה', והיו מזדעזעין מעצמן
מאימת הקב"ה צלי המנוה על
היראה, והי' צמדריגת משרע"ה אשר
נאמר עליו אין לגבי משה מילתא
זוטרתא, ורק לאחר החטא שאזדנו
נעשה, הוטרך הקב"ה לנוות אותנו
על היראה, ומשרע"ה עמד
צמדריגתו ואללו מילתא זוטרתא, ואי'
צספרים הקדושים כי צש"ק מחזיר
משרע"ה את הכתרים של נעשה
קודם נשמע לישראל, וזאת שאנו
אומרים ישמח משה צמתנת חלקו,
ומאחר שיש לכל איש מישראל צש"ק
המדריגות של נעשה ונשמע קודם
החטא, א"כ לפ"ז יראת ה', הוא
מילתא זוטרתא צש"ק לכל איש
מישראל כמו למשרע"ה וכן אי' צגמ'
אפילו לע"ה אימת שצת עליו, וכן

מצואר צראשית, ירא שצת, פי' כנ"ל
צש"ק צנקל לצוא ליר"ש כנ"ל.

וזו כוונת רש"י ז"ל מנוות קלות
שאלם דש צעקציו, על יראת ה'
צש"ק שלכל אדם הוא מילתא
זוטרתא, וקל לעשותה, וצוה נתצאר
דצרי המד"ר פרשה זו, הלכה אדם
מישראל שיש לו מנורה כו', המרכיב
קני מנורה צשצת חייב חטאת כו',
והמפרשים הקשו מה סמיכות
ושייכות יש מנוות שצת לפרשת והי'
עקב תשמעון, וכבר כתבתי מזה, אכן
י"ל דחז"ל צאו ללמדינו דגם המנוות
שהם קשים לקיימם, כמו יראת ה',
אבל צשצת הם קלין לעשותן ולקיימן,
כנ"ל, ומשו"ה אמר הכתוב "והי'
עקב תשמעון" כפירש"י ז"ל מנוות
קלות כו'.

ובדברים הנאמרים יש ליישב קושית
המפרשים מ"ט לא קיים אצרהם
אזינו ע"ה מנוות מילה קודם
שנצטוה, כמו שקיים כל המנוות
קודם קבלת התורה, כמו שציארו
חז"ל על פסוק "עקב אשר שמע

אברהם זקולי" וגו', ומציאו רש"י ז"ל צפרשת תולדות, ואפילו מנות עירוני תבשילין קיים, כמבואר זימא ד' כ"ז ע"ב, וצמדרשים, ומדוע צמנות מילה המתין ונטר על מנות הקצ"ה, "ואתה את צריתי תשמור" כו', "המול כל זכר".

אכן י"ל דהטעם שקיים אהע"ה את כל המנות קודם שנתנו, מאחר שהשיג את המנות צשורשם, והי' צמדריגת "עושי דברו לשמוע בקול דברו", מעיקרא עושי, והדר לשמוע, מדריגת מלאכי השרת, וכמו שהקדימו ישראל צמתן תורה נעשה לנשמע כנ"ל צשם רש"י ז"ל שצת ד' פ"ח ע"א, ומבואר זאת צמד"ר^{טו} צפרשת וירא (שחמר הקצ"ה) מתן

תורה גיליתי לו כו', אפילו הלכות עירוני חצרות הי' אברהם יודע כו', אפילו שם חדש שהקצ"ה עתיד לקרוא לירושלים כו', הי' אברהם יודע כו', ואין יום ויום שאין הקצ"ה מחדש הלכה צבי"ד של מעלה כו', אפילו אותן הלכות הי' אברהם יודע, וצקוף פרשת ויגש אומר המדרש^{טו} נעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים, והי' נוצעות תורה כו', כי השיג את כל מנות התורה צשורשם, כדי שיוכל לקיים אותם קודם שנתנו.

ומבואר שלכן נקראו אצות הקדושים אצות, כי הכינו הכל עצור צניהם, והי' אהע"ה רוצה להכין עצור צניו גם אחר החטא שאצדנו נעשה, שעכ"פ נוכל לקיים את המנות צכח

^{טו} **בראשית רבה מ"ט ב'** ורבנן אמרי כבר קראתי אותו אביהם, שנאמר (בראשית יז, ה): כי אב המון גוים נתתיך, דנים את הבן חוץ מן האב. מתן תורה, גיליתי לו. גיהנם, גיליתי לו. דינה של סדום למחר, ואיני מגלה לו. רבי אחא בשם רבי שמואל בר נחמן בשם רבי נתן אמר אפלו הלכות ערובי חצרות היה אברהם יודע. רבי פינחס בשם רבי שמואל אמר אפלו שם חדש שהקדוש ברוך הוא עתיד לקרוא לירושלים, שנאמר (ירמיה ג, יז): בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ה', היה אברהם יודע. רבי ברכיה ורבי חיא ורבנן דתמן בשם רבי יהודה, אין יום ויום שאין הקדוש ברוך הוא מחדש הלכה בבית דין של מעלה, מאי טעמיה (איוב לז, ב): שמעו שמוע ברגז קלו והגה מפיו יצא, ואין הגה אלא תורה, שנאמר (יהושע א, ח): והגית בו יומם ולילה, אפלו אותן הלכות היה אברהם יודע:

^{טז} **בראשית רבה צ"ה ג'** ללמדך שבכל מקום שהיה יעקב יושב היה עוסק בתורה כשם שהיו אבותיו. ועד עכשיו לא נתנה תורה וכתוב באברהם (בראשית כו, ה): וישמר משמרת, ומהיכן למד אברהם את התורה, רבן שמעון אומר נעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים והיו נובעות תורה, ומנין שכן הוא, שנאמר (תהלים טז, ז): אף לילות יסרוני וגו'. רבי לוי אמר מעצמו למד תורה, שנאמר (משלי יד, יד): מדרכיו ישבע סוג לב ומעליו איש טוב. רבי יונתן שר הבירה אמר אפלו ערובי תבשילין היה אברהם יודע, שנאמר (בראשית כו, ה): עקב אשר שמע אברהם וגו':

ציווי של הקב"ה, להשאר צנח"י נשמע, כמצואר צשפת חמת דכח המנוה מסייע לאדם, שיוכל לקיים את המנוה, ולכן המתין צמנות מילה על הציווי, כדי שצניו אשר יולדו לו ע"י מנות מילה, יהיו יכולים לקיים את כל המנוות ע"י כח הציווי של המנוה, לאחר שיאצדו את מדריגת נעשה, ועכ"פ יהיו נשארים ונוהרין נשמע כנ"ל.

ומנות מילה אינו צלצד כשנימול צן שמונת ימים, אלא בכל ימי חייו של אדם צריך לשמור את המנוה הזאת, ואת הצרית הזאת, ולא יטמא אותה, כי אם ח"ו יטמא אותה, נמשכה ערלתו, כמצואר צעירוצין ד' י"ט ע"א דמשכה ערלתו ולא מבשקר אותו א"ע"ה, וזכות הציווי של מנות מילה, נותן לאיש ישראל כח על כל ימי חייו, לשמור את הצרית וההתקשרות צין ישראל להקב"ה וצ"ש, וזאת הכין עצורינו א"ע"ה, צמה שהמתין למול את עצמו עד שנצטוה על מנות מילה, ועיין צצ"ח טור יור"ד ריש הלכות מילה.

וזוה שפירש"י ז"ל צסוף פרשת לך צפסוק "זאת צריתי וגו', המול לכם כל זכר", כמו להמול כו', פי' כנ"ל שמנות מילה, אינו לצד על העת שמל את עצמו, או שמל את צנו צן שמונת ימים, אלא שהוא על כל ימי חייו להיות נימול ולא ישקר צצריתו ולפגום אותו, וא"ע"ה שהמתין צמנות מילה על מנות הקב"ה הי' רצונו להכין עצור צניו שיכולים לשמור את הצרית, צזכות ציווי של הקב"ה, וזאת הוא המכוון צדצרי קדשו של מרנא ורצנא הרי"ם ז"ל זי"ע מוצא צשפ"א, מה שאנו אומרים צא"י מגן אצרהם, שהקב"ה מגין על נקודה זו הנשרש צתוכנו מא"ע"ה, פי' כנ"ל צזכות שהמתין א"ע"ה על מנות הקב"ה צמנות מילה, ולא מל את עצמו קודם שנצטוה, כי רצה שצניו יוכלו לקיים ולשמור צכל ימיהם את המנוה צזכות ציווי הקב"ה, ולכן הקב"ה שומר ומגין על נקודה זו, והשי"ת יעזור לנו צמנוה הזאת לקיים אותה כמו שנצטוינו, אמנ!